

«Eixugar» i «assecar» / «eixut» i «sec»

EUGENI S. REIG

La llengua catalana disposa dels verbs *eixugar* i *assecar*, dos verbs completament diferents, no únicament per la seva morfologia o el seu origen etimològic sinó també pel seu significat. El verb *eixugar* s'usa per a expressar el concepte d'eliminar el líquid (generalment aigua) que cobreix superficialment alguna cosa, bé torcant-la amb un pedaç, un drap o un paper, bé fent que el líquid citat s'evapori per mitjà de la calor. En canvi, el verb *assecar* s'empra quan volem expressar el concepte d'eliminar l'aigua que forma part de l'estructura d'alguna cosa, és a dir, l'aigua constituent de la matèria de què està formada la dita cosa. Exactament la mateixa diferència hi ha entre els adjectius *eixut* i *sec*. Una cosa *eixuta* és la que ha perdut la humitat que la cobria, i una cosa *seca*, la que ha perdut totalment o parcialment la seva aigua constituent.

Així diem coses com ara: *Estén la roba que, amb la caloreta que fa avui, ja veuràs com s'eixuga de seguida.* / *Quan et rentes les mans, eixuga-te-les ben eixutes, que sempre surts amb les mans mig banyades.* / *Ara, mentre jo vaig escurant, tu vas torcant els plats i els gots, i ja veuràs com en un momentet tenim tota l'escurada neta i eixuta.* / *No baixis al carrer fins que no s'eixugui l'escala, no peguis una relliscada i t'espatllis com et va passar aquella vegada.* / *Es nota que fa molta calor perquè, amb l'aiguada que ha caigut fa un moment, i ja està tot el carrer eixut.* / *El panfígol és una coca redona i plana, feta de figues seques i ametlles.* / *Les panses són grans de raïm que els han assecats posant-los al sol damunt d'un canyís.* / *Ahir va fer una calor i una solana que em va assecar la planteta aquella tan bonica que em va regalar ta mare i que jo m'estimava tant.* / *A mi els albercocs secs no m'agraden gens; però, en canvi, els tendres m'agraden molt.* / *Demà de matí hem d'escombrar l'hortet sense falta perquè està tot ple de fulles seques.* / Etc.

En sentit figurat podem dir: *Ell és molt simpàtic; en canvi, ella és eixuta i*

espolsada com sa mare. / *Els patiments de l'època de la guerra li varen assecar el cor.* / *És un vellet primet i sequet, però encara està llambrenc.* / *Ací dalt, l'aire és més sec que en la ciutat.* / *Tinc la gola seca de tant parlar.* / Etc.

El verb *eixugar* s'usa per a expressar el concepte d'eliminar el líquid (generalment aigua) que cobreix superficialment alguna cosa. En canvi, el verb *assecar* s'empra quan volem expressar el concepte d'eliminar l'aigua que forma part de l'estructura d'alguna cosa, és a dir, l'aigua constituent de la matèria de què està formada la dita cosa.

El castellà empra exclusivament el verb *secar* per a expressar els dos conceptes que nosaltres expressem amb els verbs *eixugar* i *assecar*; i, de la mateixa manera, l'adjectiu castellà *seco* tradueix simultàniament els nostres adjectius *eixut* i *sec*. Avui dia el castellà s'infiltra d'una manera subreptícia i subliminal en el nostre subconscient i va canviant lentament i subtilment les nostres estructures lingüístiques sense que ens n'adonem. Expressions que en català s'han dit des de temps immemorial d'una manera determinada i que nosaltres hem heretat per tradició oral, podem, sense ser-ne conscients, dir-les un bon dia d'una manera diferent per influència del castellà. Podem passar-nos tota la vida dient: *He caigut en terra.* / *Avui he tingut truita per dinar,* i un dia, de bursada, començar a dir: «M'he caigut en terra» i «Avui he di-

nat truita», i creure que és així com ho hem dit sempre. Doncs bé, quelcom de semblant és el que passa amb els verbs *eixugar* i *assecar* i els adjectius *eixut* i *sec*. La influència del castellà fa que fem servir només *assecar* i *sec* i condemnem a l'ostracisme *eixugar* i *eixut*. Això fa que, de vegades, diguem barbaritats immenses, demencials, convençuts que això que hem dit està ben dit, que és correcte, que és així com s'ha de dir. Podem dir, per exemple: «M'he assecat les mans» en lloc de *M'he eixugat les mans* i quedar-nos tan tranquils sense pensar que, si ens haguéssim «assecat les mans» se'ns haurien quedat com si fossin moixama o pernil.

En un passat no gaire llunyà, la indústria de la seda va tenir a València una importància considerable. Tots els valencians sabem –i, probablement, deu saber-ho tothom– que els cucs de la seda s'alimenten de fulles de morera. I també sabem que als cucs no se'ls han de donar les fulles humides, perquè això fóra perjudicial per a la salut dels animalets, que fins i tot podrien morir. Als cucs de la seda se'ls han de donar a menjar fulles de morera tendres però ben eixutes. Si estan banyades o humides, s'han de torcar amb un drap o un paper o posar-les una estona al sol a fi que la calor solar evapori l'aigua sobrant. Però és evident que no podem donar als cucs fulles de morera seques, ja que les fulles seques, cruixents, no podrien mastegar-les i es moririen de fam.

També és molt corrent avui dia, per desgràcia, sentir parlar d'*arròs sec* quan s'hauria de dir *arròs eixut*. Si l'*arròs estigués sec* hauria perdut tota o quasi tota la seva aigua constituent i ens podríem trencar els queixals quan ens el menjàrem perquè estaria duríssim. Un *arròs eixut* (una paella, una cassola

al forn, un arròs amb crosta, etc.) és un arròs que no té brou, però no està sec en absolut, està blanet i mengívol, en son punt. En canvi, el *socarrat*, que és l'arròs una mica cremadet que s'ha quedat enganxat en el fons de la paella, aquest sí que podríem dir que està *sec*, encara que no hagi perdut tota la seva aigua constituent, però n'ha perduda molta més que l'altre. I també l'*arròs evaporat*, que ara tant s'estila, així com l'*arròs cru*, podem dir amb propietat que són *arrossos secs*.

I tots sabem també que, quan els cardenals estan reunits en conclave per a triar un nou papa, es comuniquen amb l'exterior per mitjà del fum que fa l'estufa en la qual cremen les paperetes usades en cada votació. Si les paperetes es cremen en companyia de palla humida, el fum és negre, i si es cremen en companyia de palla eixuta, és a dir, de palla exempta d'humiditat, aleshores la fumaguera –o *fumata* com es diu en italià– és blanca. Doncs bé, durant el temps que va durar l'elecció del papa Benet XVI vaig sentir i llegir diverses vegades que el fum blanc s'aconseguia cremant *palla seca*. Si cerquem la paraula *palla* en qualsevol diccionari trobarem que és la 'tija del blat, de l'ordi o d'altres cereals, seca i separada del gra'. És a dir, la *palla* és *seca* per definició. No hi pot haver, evidentment, *palla tendra* o *palla verda*. Parlar de *palla seca* és una redundància absurda i una barbaritat molt grossa.

Que els catalanoparlants confonguem tant *eixugar* i *assecar* com *eixut* i *sec*, és greu; però el que és vertaderament greu, extremadament greu, és que ho confonguin els responsables d'elaborar la llengua normativa, aquells que ens diuen quines són les formes que hem d'usar en la llengua culta i quines no, aquells que elaboren els diccionaris normatius. Si llegim l'entrada *assecar* en el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans trobarem l'exemple: «Poseu la roba estesa al sol perquè s'assequi». Crec que no cal cap comentari. Tinc l'esperança, per a bé de tots els catalanoparlants, que, en una propera edició, els responsables d'elaborar el *DIEC* esmenin aquesta lamentable esllavisada. I si entrem en el *Termcat* trobarem la denominació *assegador de mà*, que correspon a l'aparell elèctric que s'usa per a eixugar, per mitjà d'aire calent, els cabells banyats. La definició que dóna el *Termcat* és «Aparell electrodomèstic que serveix per a assecar els cabells». Els cabells secs són cabells deshidratats, cabells desvitalitzats, cabells morts. Tant de bo que ningú no sigui tan poca-solta d'usar un d'aquests aparells que ens defineix el *Termcat*, perquè si ho fes es deixaria els cabells com si fossin els d'una perruca o els d'una nina, com si fossin cabells sintètics. El *Termcat* també ens dóna com a correctament catalana la denominació *assegador de mans elèctric* aplicada a aquells aparells que

hi ha als lavabos públics i que s'usen per a eixugar-se les mans amb aire calent després d'haver-se-les rentades. També en aquest cas confio que no hi hagi ningú que sigui tan bèstia de ficar les mans davall d'un atifell d'aquests que els responsables del *Termcat* ens diuen que *assequen* les mans, perquè, a qui tingui la gosadia de fer-ho, se li quedaran les mans com les de la mòmia d'un faraó egipci. Precisament, si aquests aparells es retolessin en català i fossin anomenats correctament *eixugadors de mans*, això ajudaria molt a corregir la confusió entre *eixugar* i *assecar*, considerant la gran difusió que aquests aparells tenen.

Tots considerem que la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i el *Termcat* són l'autoritat lingüística, l'autoritat que ens diu, pel que fa al català, què és adequat o inadequat, què és correcte o incorrecte, quines paraules, expressions o construccions són normatives i quines no ho són pas. Tant de bo que els responsables d'aquests organismes s'adonin que, tant les persones com les institucions, l'autoritat moral se l'han de guanyar a pols quotidianament amb els seus actes, amb les seves obres, amb la seva actitud, amb les coses que diuen i que fan. Si els qui han de donar llum donen fum, que no es queixen després si molts de nosaltres no reconeixem la seva autoritat i no els fem cas en més de quatre coses. En aquesta vida, cadascú recull allò que sembla. ♦

Mostra de Teatre 'Amateur' Sant Feliu de Guíxols

Sant Feliu de Guíxols organitza la
Mostra Estable de Teatre Amateur,
des de l'octubre de 2005 a maig de 2006,
amb dotze representacions de luxe
al Teatre Auditori Municipal.

Dotze propostes d'alta qualitat,
les tardes de diumenge.

Més informació a www.guixols.net

